

ugyanis a Sapphó sziklájáról leugró két fiatal búcsúlevelében, úgyhogy tettük ebben a minden kövében múltat idéző környezetben valahogy a miért kérdését különös nyomatékkal hangsúlyozó dimenziót kap. Ezúttal is inkább csak felvillantásszerű megoldásokkal sejtetve a múlthoz kapcsoló összefüggések láncolatát, semmint igazán meg is mutatva. Hasonlatosan az első íráshoz, melyhez a környezet jellegén kívül ezt az utóbbit az Európa királylányt idéző Xenodiké futólag újból felbukkanó alakja is hozzákapcsolja — anélkül, hogy az előbbi folytatásává vagy akár epilógusává is avatná egyben. Röpke megjelenése így ugyanannak a kérdésnek ismételt felvetését hangsúlyozza csak.

Függetlenül attól, hogy a szerző a benne feltámadó és a bennünk is feltámasztott kérdésekre nem talál választ. Valójában pedig nem is található, még ha szándékában is lenne valamiféle válaszadás, lévén ezek bonyolultabbak annál, semhogy egyértelműen lehetne őket megválaszolni. Amiért is inkább bennünket készíthet válaszkérésre, Európa lényegének, az európaiság mibenlétének kitapogtatására, elsősorban a mindkét írás szertefutni hajlamos komponenseit egybefogó légkörnek köszönhetően. Ennek megteremtése tagadhatatlanul Karinthy Ferenc írói erőnyeit dicséri, érzékletességét, megelevenítő erejét, azt, hogy sokszor rutineszközők segítségével ugyan, de könnyedén odavetett mondataival gyakran a gondolatársítások egész sorát képes elindítani. Amelyek azonban elkerülhetetlenül a választott szituációkban rejlő nagyobb lehetőségekre is figyelmeztetnek. Mindarra, ami, ha a szerző tovább időzik mellettük, a pusztán „turistaként” érintett problémát mélyebben, összetettebben megmutató művészi megvalósuláshoz is elvezethetett volna. Végző fokon nagyobb szabású művek születéséhez.

VARGA Zoltán

ESZMÉNYÍTETT HAGYOMÁNYFELFOGÁSUNK KORRIGÁLÁSA

Kis magyar néprajz a Rádióban, RTV-Minerva, Budapest, 1978

Az utóbbi évtizedben különösen a fiatalabb nemzedék öltözködésében, szórakozásában s a lakásdíszítésben újra divatos az ún. „folklorstílus”. Az előkerült hímzett vászoningek, mellények, tarka szőttesek, a felújított táncok, a festett és mázas cserepek kétségkívül sok esztétikai és emberi értékeket mentettek át napjainkra. Ehhez járultak még a Rádió és Televízió népszerű adásai is néphagyományunkról, melyek közül az egyik az 1970-ben indult *Kis magyar néprajz*. Ortutay Gyula szerkesztésével a MTA Néprajzi Kutatócsoportjának közössége ebben a sorozatban a paraszti kultúra bemutatására törekszik, de nem csak a látványos elemeket prezentálja, hanem rámutat a csillogó felszín alatti igazi értékekre is.

A *Kis magyar néprajz a Rádióban* című könyv az elhangzott adásso-

rozatból ad ízelítőt. A több mint ezer adásból mintegy kétszázat olvashatunk a kötetben. A jól ismert témák mellett — a népművészet, a népköltészet — az anyagi kultúra, a társadalmi szokások létrejöttét, változását is megmutatja. A varázslatos és színlátszat hátterét is, vagy ahogyan a kötet egyik szerzője írja: „Valahogy olyan szemmel kéne néznünk a népművészeti tárgyakat, hogy a színes pántlikák mögött megsejtsük azt a kétségbeesett reményt is, amely őket létrehozta.” A válogatásnak első sorban az a célja, hogy „a paraszti társadalom összetettségének, a nép anyagi és szellemi kultúrájának ismertetésével korrigálja a ma is meglevő idillikus, eszményített hagyományfelfogást.” A Kiadó olyan átfogó és gazdag kézikönyvet ad az érdeklődő kezébe, amely bizonyos témáknál összefoglalja a néprajzi kutatások eredményeit, új jelenségekről, tudományos felfedezésekről tájékoztat szem előtt tartva, hogy a paraszti műveltség, a néphagyomány állandóan változik. A hétköznapok ismerete nélkül az ünnepi szokások, hiedelmek, dalok, balladák nem érthetőek igazán és „a falu társadalmi rétegződésének, iratlan erkölcsének ismertetében a népművészeti tárgyak, a színes viseleti darabok is többet, más jelentenek mint gondolnánk” — írja a Kiadó a könyv előszavában.

A gyűjtemény 15 nagyobb egységből áll, melyek témák szerint még rövidebb tanulmányokra bomlanak, hogy a laikus olvasó számára is érthetővé tegyék néphagyományunk anyagi és szellemi kultúráját. Mindenki megtalálhatja a kötetben az érdeklődési körének megfelelő témát: *Jobbágyok — parasztok — agrárproletárok*; (jobbágyok, parasztok, parasztnemesek, napszámosok, kubikosok stb.) (*A természet vendégeként*) (halászat, madarászat stb.); *A paraszti gazdálkodásról* (vándor aratómunkások, cséphadarótól a cséplőgépi kapálási szokások, kukoricatörés, tengerihántás, a magyar borkultúráról, esztenapásztorok stb.); *Málé, málé édes légy!* (a népi táplálkozásról, a magyar konyháról, az étkezések napi rendje, húsételek, ízek, ízlések, disznótor stb.); *Ki minek mestere* (ezermesterek, gyékény-, vessző-, szalmakötés, bőrmunka szűrszabó és cifraszűr, tímárok, vargák, tobakosok, csárdások, mészégetők stb.); *A népviseletről* (etnikus kapcsolatok a népviseletben, a népi hímzés, népi szöttesek stb.); *Település építkezés, lakás, bútor* (alföldi tanyák, városok sárfal, nádfal, boronafal, székelykapu, konyha, kemence, lakásdíszítés stb.); *Közlekedés szállítás* (a magyar kocsi Európában, szekeresek, vízi közlekedés, vásári rigmus költészet stb.); *A parasztélet rendje* (a falu bírása, a kisbíró, a kántor, a baktek, a nők a régi jogban stb.); *Bátyámuram, néném, asszony* (rokonsági viszonyok, elnevezések, komák, a vőség, a nagycsalád stb.); *Életfordulók* (újszülött a régi faluban, legényavatás, leánymunkák menyasszonybúcsúztató, öregasszonyok, gyászoló szín stb.); *Jeles napok, ünnepi szokások* (új év, farsang, balázsjárás, húsvét, Luca-napi szokások, regölés stb.); *Néphit, népi tudás* (az élet vize, a tűz, az életfa, a mágia eszközei, szerelmi varázslatok, a halál hiedelmei, a boszorkány, „fűben-fában orvosság”), „*Hol volt, hol nem volt . . .*” (a nép-

meséről, hősmese, tündérmese, varázsmese, a mesemondó, csalimesék, a vicc, a monda, közmondások találós kérdések stb.); *Szájról szájra* (népköltészet — műköltészet, a népdal, virágénekek, betyárköltészet, balladák, kiolvasó versek gyermekjátékok, mondókamesék stb.).

A kötet szerzői közül csak néhányat említettünk, akiknek nevével már többször találkoztunk: Katona Imre, Morvay Judit, Tátray Zsuzsanna, Kovács Ágnes, Pócs Éva, Diószegi Vilmos, Ortutay Gyula, Kriza Ildikó, Küllős Imola, Kósa László, de még sorolhatnánk a kutatókat, akik lehetővé teszik számunkra, hogy rövid, de alapos összefoglalóik révén közeljussunk a paraszti kultúra világához.

A kézikönyv nem csak a Rádióban elhangzott népszerűsítő sorozat kivonata, mely az olvasók érdeklődését hivatott felkelteni, hanem tudományos igényű is, az ismeretek gazdagítására törekszik például a kötet végén felsorolt témákra utaló gazdag szakirodalommal (mintegy kétszáz címjegyzék; tudományos munkák, folyóiratok, gyűjtemények). A tanulmányokat gazdag kép- és rajzillusztráció teszi még színesebbé, különösen Korniss Péter és Paládi-Kovács Artilla főlvételeire hívjuk fel a figyelmet.

A *Kis magyar néprajz a Rádióban* című gyűjtemény nemcsak a néprajz kedvelőinek, de a szakemberek számára is hasznos kézikönyv.

VAJDA Zsuzsa

MAROS MEGYEI CIGÁNY MESÉK

Nagy Olga: *Zöldmezőszárnya*. Marosszentkirályi cigány népmesék, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1978

A *Népek meséi* sorozatban jelent meg Nagy Olga legújabb mesegyűjteménye a *Zöldmezőszárnya*, melyben Marosszentkirály három cigány mesemondójától, Ádám Ferencőtől, Puji Jánostól és Puci Józseftől összesen 21 mesét közöl. Noha ezek a mesék sok rokonságot mutatnak a magyar és román mesékkal, mégis érdemes velük foglalkozni, mert szerkezetükben, stílusukban és erkölcsi szemléletükben eltérnek az európai mesekincstől. Ezzel magyarázható, hogy az utóbbi években mind gyakrabban szólatatnak meg cigány mesemondókat és a szakemberek egyre nagyobb érdeklődést mutatnak a cigány mesék iránt.

A mesék olvasásakor mindjárt szembetűnik, hogy a cigány mesélőknél gyakoribb a szereplők beszélgetése és rövidebbek az összekötő szövegrészek. A cigány mesestílus a rövid mondatokat kedveli, és a cselekmény egymás után következő mozzanatainak kapcsolódását értelmi, logikai szempontból elhanyagolja. Például: „Felül a fiú a számarra. A számar pontosan oda tette le. Eltűnt aztán a számar. Ő bé a kertbe. Meg is kapja a huszonnégy almafát sorba. A közepibe ott egy vén száraz al-